

GLAS RAVNICE

Glasiloo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 42

Subotica, lipanj 1994.

Cijena: 0.50 din / 4 kune

Netko je oklevetao susjeda

PROCES

Za razliku od Josefa K. naš slučaj nije skriven u sive boje tajne od samog početka, mada po načinu na koji se sprovodi uvelike podsjeća na sudbu glavnog lika Kafkinog romana ili (još više) žene i djece Fuksovog »Spaljivača leševa«. Rafinirano, gotovo stidljivo, počelo se s »umjerenim koketiranjem s fašizmom - u granicama zakona«. Rastegljivost granica vremenom je postajala sve veća i neodređenija, a samim tim i propusna moć za ulaz perfidnih ideja i morbidnih postupaka i na tle oduvijek pitome i tolerantne Vojvodine. Sve do broja kada je to već nemoguće i na oku držati, a kamoli kontrolirati, čak ako za tim sada i postoji interes. Riječju: fašizam je ušao na mala vrata, a sada prijeti zauzimanjem cijeloga zdanja.

Generaliziranjem uzroka naše krize, krijući pritom vlastite grijeh, favoriziranjem najbrojnije nacije u istočnom ostatku SFRJ i odnosom crno-bijelo glede tumačenja ratnih sukoba, stvorena je idealna klima za inkubaciju najopasnije bolesti koje može jedno društvo zahvatiti - **predrasude!** Čiji je ego zaražen predrasudama spram određene nacije ili rase, super-ego mu je neizostavno ispunjen šovinizmom jer je njihova bliskost povezana uzročno-posljedičnim nitima, a mogućnost razlikovanja isključena. Stoga je pokroviteljski odnos aktualnih vlasti, kao glavnih kliconoša, spram prvih vidljivih simptoma bolesti našeg društva samo dalje hranio karcinom koji se proširio neslućenom brzinom i zahvatio gotovo cijeli organizam zvani društvo.

Nastavak na str. 2

Minirana vrata Franjevačke crkve u Subotici

NOVA TEOLOŠKA USTANOVA U SUBOTICI

U domu Subotičke biskupije 14. 06. 1994. osnovan je Teološko-katehetski institut. Održana je i prva sjednica nastavnčkog vijeća. Institut je visokoškolska znanstvena ustanova za teološko-katehetsko školovanje kroz osam semestara. Predavanja će se održavati u Subotici i Novom Sadu na hrvatskom i mađarskom jeziku. Završetkom studija stiće se diploma iz teološko-katehetskih disciplina za rad u crkvenim službama i predavanje vjeronauka.

PROCES

Sotoni nema tko »pomoći«

Koliko je zrak ovdje zatrovan i klima nezdrava osjeti se nakon svakog sna. Subotičane s vremena na vrijeme bude dežurni »šaljivdžije« koji imaju valjda neku svoju skalu vrijednosti o objektima, grobljima i spomen-pločama. Nedostaje li nam još samo miris paljevina da se malo »razdrma-mo«? Poruke su svakako tu, vidljive i jasne. Vizije njihove dubine i složenosti, pa i pogubnosti, sami autori zasigurno nisu posve svjesni. Bar-em ne, da im je humanistički odgoj ostao u sjećanju. Stvar bi bila »lakša« da je u pitanju obično pijanstvo. Otrežnjenje traje kraće, a i manje je neugodno. Bojim se da je u pitanju opijenost šovinističkim (m)etil-alkoholom, a to je već mnogo opasnije. Eksplozivi pred dverima vjerskih objekata i domova građana, prevrnuti križevi... bili bi dovoljan znak da i svjetovna vlast prepozna sotonu među nama, koji polako dolazi po svoje, i da ga vlastitim egzorcističkim (svim) sredstvima pravne države istjeraju iz tijela onih kojima je »pomoć« potrebna. S druge strane, stav svećenstva i najvećeg dijela građana (hvala Bogu) mogao bi se svesti na ono Kristovo: »Oče, oprosti im jer ne znaju što čine«.

Ako su anonimni mineri i pogriješili, videći u ravnici kamen, i ne znaju što zapravo čine, onda bi barem lokalni »patrioti« mogli izvući neku pouku iz svega što nam se zbiva i ozbiljno prijeti. Nažalost, izgleda da ne pridaju mnogo mišljenju koje se razlikuje od njihovog, jer je samo po sebi (i odmah) »izdajničko«. Proces koji su započeli još u vrijeme kada su se počele stvari događati, prokazujući na drugačije bio je zapravo zeleno svjetlo za »sud naroda« (kakve li besmislice!), drugim riječima - najobičniji linč. Natječaj za samozvane suce time je otvoren, a njihov broj iznenadanje je samo za naivne. Od tada prijetnje i nerijetko njihovo

otjelotvorenje, s desna i lijeva, upućivane (i) na naš račun postaju pojava poput vjetrova praćenog kišom. Povjerenja u izvršne organe vlasti je sve manje i gotovo da je običan čovjek sveden na razinu opstanka po principu prava jačega, svojstvenog nekim drugim vrstama živih bića.

Svu apsurdnost između člana 1 republičkog ustava (o državi ravnopravnih građana) i zvanične politike aktualnih vlasti, koje su ustav i donijele, možemo razumjeti samo ako prihvatimo notornu činjenicu da nam o sudbi odlučuju licemjeri! Nijekanje postojanja Hrvata čak i u pokrajinskom statutu i držanje istih u položaju zatočenika politike dogovora dvije države je najobičnije licemjerstvo. Ako se i može (može li se?) razumjeti slab sluh centra spram naših zahtjeva, mnogo je to teže prema njihovim lokalnim ispostavama od kojih neki s nama žive kao susjedi. Istina, pojedina je put Békescsaba-Palić-Beograd samo etapa u političkom turizmu. Nešto poput veelikog odmora između dva predavanja. Farizejstvo takvih zalutalih putnika trebamo uzimati u onolikoj mjeri više kao slučaj za žaljenje, u kolikoj se nalaze na odgovornim mjestima u hijerarhijskoj ljestvici svakog društva.

Miris provincijalnih lati na petokrakoj ruži

Nedavni slučaj oko subotičkog radija u potpunosti razotkriva naše sugrađane lijeve orijentacije u politici. Raskol između ljudskosti i političnosti sami su stvorili, stavljajući ovo drugo kao kategoriju predviđenu samo za govornice s kiselim vodom i forume zatvorenog tipa u kojima se donose odluke od općeg interesa, oponašajući svoje utjecajnije vremesne salonske patriote. Realnost da i mi postojimo i da su nam najelementarnija nacionalna prava uskraćena, ne mogu prihvatiti jer im je omamljenost otčepljenim nacionalšovinističkim vonjom doprla do dubine duše i zatrovala ih iznutra. Stoga njihovo pozivanje na ustav, statut, paragrafe, odnose dviju država... djeluju toliko dvolično, jer se ne ponašaju

kao ljudi koji svojem susjedu žele dobro. Omamljeni, i svjesni toga ili ne, reaguju gotovo nagonski, olako lijepeći etikete poput svojih crvenih prethodnika, gluhi za fašističke izjave i žmireći nad prljavim djelima koje drugi čine. Izgleda da je toliko ljudskosti u njima ipak ostalo da ne mogu nijekati pojedinačno pravo na nacionalno opredjeljenje i da moraju priznati da i Hrvati žive u Subotici! Ili je u pitanju strah od centra, koji se opet plaši ostatka svijeta. Iz tog kuta ih i trebamo promatrati. Miris provincijalnih lati sa sjevera Bačke ne uklapa se u petokraku ružu metropole, sve i samu sastavljenu od provincijalnih lati. Stoga jer im je interes centra preči od interesa ljudi s kojima žive su ovdje »prokuženi« i nisu u većini, a njihove izjave djeluju poput instaliranog razglasa na ulici nekog grada bivšeg Varšavskog pakta. Anakrono i dosadno. I nadasve lažno.

Dahu isparenja iz nacionalšovinističke boce od kojega je cijela država okužena, pokazalo se nažalost, većina nije mogla odoljeti. Još je žalosnije ako je tako i u vladajućoj garnituri. Kako drugačije tumačiti politiku »levo-desno« nego omamljenošću »nepodnošljive lakoće pakosti«, političkih pehlivana na vlasti nesvjesnih širina i dubina ambisa iznad kojega ekvilibristički vrludaju na visoko samopostavljenoj tankoj niti, fino se zabavljajući gledajući od gore što raja raji radi? Pošto je boca ponuđena svima, svatko je imao priliku okusiti je. Sada je već vrijeme da se vrati njezinom vlasniku. Jedini je on držao podalje od sebe kao »đavo krst«, znajući valjda njenu lažnu moć. Da je opojni dah ipak dopro i do njega »corpus delicti« je izjava o »najomiljenijem« oporbenom političaru, izrečena još u vrijeme ljubavi i (valjda) u veselom stanju. A tada se kažu svakave stvari. Možda je prije toga otvorio vrata, sve u želji za svježim zrakom. I, hop!

Nevolja je samo u tomu što još ima trijeznih koji bolje pamte. Za slučaj da dođe do obrnutog procesa. Jer: »Tko bi dolje...«

Zlatko Romić

Piše: mr. Bela Tonković, predsjednik

RASKORAK, ILI...?

Međunarodna zajednica u posljednje vrijeme nastoji postići kod vlasti SR Jugoslavije da se već konačno pristupi rješavanju otvorenih pitanja u vezi s granicama i pravima manjina. Principi su: nepromjenljivost granica republika bivše SFRJ i rješenje pitanja manjina takvim zakonodavnim instrumentima koji će biti prihvaćeni od Europske unije.

Konkretni pozitivni koraci u tom pravcu doveli bi do bitnog pomaka u korist statusa SR Jugoslavije u međunarodnoj zajednici.

Zoran Lilić, predsjednik SR Jugoslavije, na Kongresu sindikata u Beogradu govorio je o samostalnosti SR Jugoslavije naspram vlastodržaca na Palama i u Kninu. Time je on svima dao do znanja da je prihvaćen princip nepromjenljivosti avnojevskih granica. Bez obzira na diskvalificirajuća nagađanja tko govori kroz njega, tko je čiji glasnogovornik i sl., što je rekao, rekao je predsjednik države i to ima svoju specifičnu težinu.

Podsjetimo se i da su embargo i sankcije uvedene zbog vojnog angažmana SRJ u Hrvatskoj i BiH u cilju zaštite interesa tamošnjih Srba. A teret je pao na pleća svih stanovnika SRJ.

Margit Savović, ministrica u Saveznoj vladi zadužena za resor ljudskih

prava i prava manjina je u Somboru 8. lipnja izjavila da žpo međunarodnom pravu manjinom se smatra onaj narod koji ima matičnu državu, pa budući da SRJ ne priznaje Hrvatsku kao državu, Hrvati u SRJ ne mogu biti nacionalna manjina, a narod da se ni ne pominje". Svi mi znamo stav Margit Savović naspram Hrvata vrlo dobro. Ona ima zadatak da se pobrine da genocid nad nama bude zaštićen što manjom bukom u javnosti.

Ova izjava, međutim, ima sasvim drugu težinu. Oспорavanje priznavanja manjinskih prava Hrvatima u SRJ ona potkrepljuje međunarodnim pravom. Ona ujedno smatra da manjinska prava ne spadaju u tzv. "žirođena prava", već da spadaju u kategoriju prava s kojima se može trgovati.

Ako se međutim povežu stavovi Lilića i Savovićke, onda je njezin stav (i Vladin!) u stvari poruka Srbima u Hrvatskoj i BiH. Ona njima nedvosmisleno poručuje: Hrvatska i BiH ne priznaju SR Jugoslaviju, pa prema tome: "Srbi u Hrvatskoj i BiH po međunarodnom pravu ne mogu biti nacionalna manjina, a narod da se ni ne pominje"! Ovo je do sada najjasniji znak Beograda da je započeo proces "žotkačivanja" srpskog pitanja u Hrvatskoj i BiH. Tako je bar u javnosti. Iz iskustva međutim znamo da je u stvarnosti to sasvim drukčije.

Pitanje statusa nacionalnih manjina međutim nije pitanje "žpozitivnog prava". Status nacionalne manjine je imanentna

kategorija subjekta na koji se on odnosi, tj. nacionalna manjina je nacionalna manjina samom činjenicom da živi izvan svoje matične države bez obzira priznaju li se matična država i domovina ili ne. Domovina MORA i status i prava nacionalne manjine riješiti sukladno međunarodnim standardima.

Budući da je kod nas zaštita manjina vrlo selektivna i na niskoj razini, a duboko je uvriježena i samovolja glede omogućavanja njihova ostvarenja i njihovo kršenje, manjinska prava moraju biti vrlo čvrsto zaštićena. Samo se po sebi razumije da će prijedlog zakona o manjinama morati biti prihvaćen od Europske unije. Mnogima će ova tvrdnja zaparati uši, ali je to tako. Koncem ove ili početkom iduće godine Ministarski savjet EU definirat će Dodatni protokol Europskoj konvenciji o ljudskim pravima u kojem će normativno biti definirana prava nacionalnih manjina i instrumenti garancije za njihovo ostvarenje. Sve članice EU će morati svoje zakone o nacionalnim manjinama uskladiti s tim normama kao i oni koji žele u EU. U izvješću s kongresa FUEV-a vidi se u kojem pravcu se ovo važno pitanje razvija. Raspad SFRJ i SSSR pokazali su da pitanja ljudskih prava i prava nacionalnih manjina spadaju među ona pitanja od kojih ovisi mir i stabilnost u Europi. Stoga se i rješenje tih pitanja diže na tako visoku razinu.

Otvoreno pismo mr. Bele Tonkovića Margit Savović

ČINJENICE, A NE EMOCIJE

U povodu Vašega pisma od 2. lipnja 1994. u kojem apelirate da ne podlegnem emocijama i pozivate me da iskažem puno povjerenje u nadležne državne organe želio bih Vam odgovoriti da se ne radi o emocijama, nego o opravdanoj zabrinutosti zbog nedjelotvornosti upravo tih državnih organa.

I Vi ste, naime, obaviješteni o napadima eksplozivnim sredstvima na katoličke crkve u Srijemu i Bačkoj, na spomenike

koji su vezani za kulturnu povijest Hrvata na ovim prostorima kao i na kuće mnogih Hrvata. Posljednji napadi su bili 7. svibnja o. g. u Sremskoj Kamenici i Plavni, te 13. svibnja 1994. u Baču. Svi su oni imali za cilj pokrenuti »dobrovoljno odseljavanje Hrvata« - kako Vi volite izgon nazivati. Do sada su osuđeni samo dvojica bombaških atentatora u Somboru - i oni na simboličke kazne. A atentata je bilo vrlo mnogo.

Nama je vrlo stalo živjeti u demokratskoj i dobro funkcionirajućoj pravnoj državi koja je i voljna i sposobna zaštititi svoje građane. Samo takva država će biti međunarodno priznata. Zato tražim i od Vas, kao člana Savezne vlade

odgovorne za zaštitu ljudskih prava i prava manjina da se kazne atentatori i drugi koji krše naša legitimna, ljudska i manjinska prava.

Nadalje smatramo da je krajnje vrijeme da zajednički pristupimo rješavanju otvorenih pitanja u vezi sa statusom i pravima hrvatske nacionalne zajednice u SR Jugoslaviji i njihovog konkretnog ostvarivanja, bez obzira na međusobno priznavanje SR Jugoslavije i Republike Hrvatske, jer su i status i prava imanentnog karaktera.

Bela Tonković,
predsjednik DSHV

ZAŠTITA MANJINA U EUROPI

Od 12. do 15. svibnja 1994. godine održan je 35. kongres Federalističke unije europskih manjina (FUEV) u Gdansku, Poljska.

U FUEV je učlanjeno osamdesetak organizacija nacionalnih manjina iz Europe. DSHV je pridruženi član od 1993. godine.

Na dnevnom redu su bila izvješća predsjednika, glavnog tajnika i rizničara o radu FUEV-a u periodu svibanj 1993. - svibanj 1994., izbor novog predsjednika, 3 dopredsjednika i 1 stručnog savjetnika, rasprava o prijedlogu dokumenta "Zaštita manjina u Europi", izvješća o situaciji manjina u pojedinim područjima Europe, te prijem novih članova i podizanje članstva na višu razinu

Delegacija DSHV je trebala biti: Bela Tonković i Zdenko Bundić, međutim Bundić se 6. svibnja 1994. morao javiti u vojsku kao rezervist.

Zbog kratkog vremena nije se mogla pripremiti potrebna dokumentacija za nekog drugog pa je oputovao samo Bela Tonković.

Za novog predsjednika je izabran prof. dr. Christof Pam, Južnotirolac, profesor na sveučilištu u Innsbrucku i direktor Instituta za sociološka i demografska istraživanja (Innsbruck).

Za dopredsjednike su izabrani dr. Elle, Sorb, von Komlossy, Mađar iz Erdelja i Le Moin, Bretonac, a za stručnog savjetnika Geza Humbuck, Nijemac iz Mađarske.

Dokument "Zaštita manjina u Europi" jest prijedlog FUEV-a Ministarskom komitetu Vijeća Europe u vezi izrade Dodatnog protokola Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. FUEV ima konzultativni status u Europskom parlamentu i njegovo mišljenje se tretira kao izvorni glas manjina.

Bit ovog dokumenta jest

- da se proširuju ljudska prava na područje kolektivnih prava nacionalnih manjina,

- da definiraju autonomije kao teritorijalnu autonomiju, kulturnu autonomiju i lokalnu samoupravu, svi sa svojim izabranim samoupravnim organom (dakle priznanje političkog subjektiviteta),

- da se predlažu mehanizmi koji osiguravaju ostvarenje prava.

DSHV je predložio da se u okvir

kulturne autonomije stavi sve što je predviđeno teritorijalnom autonomijom, a nije vezano za teritorij, tj. svi elementi naše vizije kulturne autonomije, što je i prihvaćeno.

U točki izvješća o situaciji manjina imao sam čast biti prvi govornik. U svom izvješću sam iznio da je smirivanje rata u Hrvatskoj malo primirilo situaciju i kod nas, ali nažalost

- teror se nastavlja bombaškim napadima na naše kuće, a i drugi oblici pritiska se ne smanjuju,

- da država i nadalje ne proganja teroriste,

- da se priprema novi zakon o manjinama, a da se manjine ne konzultiraju,

- ima međutim i pozitivnih pomaka:

- u općini Subotica uveden je i hrvatski jezik u službenu uporabu,

- otvoren je Ured Republike Hrvatske u Beogradu i u tome vidimo mogućnosti za napredak, ali smo svjesni i još postojećih poteškoća.

Sudionici Kongresa su bili zgranuti kad su čuli da još uvijek ima bombaških atentata na naše kuće i da država krivce ne progoni, pa je Kongres jednoglasno prihvatio "IZJAVU SOLIDARNOSTI" koju donosimo u cijelosti:

IZJAVA SOLIDARNOSTI

Federalistička unija europskih manjina (FUEV) primila je za vrijeme svojega 35. kongresa u Gdansku (Poljska) bolnu vijest o tome da se ne prekida val bombaških atentata na kuće Hrvata u Vojvodini/Srbiji. FUEV konstatira sa zaprepaštenjem da se u Vojvodini/Srbiji stalno i teško krši osnovno ljudsko pravo na život i dom.

U smislu svoje osnovne zadaće FUEV osuđuje takve događaje, izražava solidarnost sa žrtvama i poziva vlade Srbije i SR Jugoslavije da osigura podjednako svim svojim građanima potpunu zaštitu bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Ova izjava solidarnosti poslata je svim vladama u okviru KESS-a, KESS-u i Ministarskom savjetu EU.

T. S.

Margit Savović posjetila Sombor

O NAMA VIŠE NI RIJEČI

Dana 9. lipnja 1994. ministar u Vladi Jugoslavije gospođa Margit Savović posjetila je Sombor.

Na poziv predsjednika Skupštine općine Sombor razgovoru je prisustvovao i čelnik DSHV, Podružnice u Somboru g. Mato Matarić.

Tema razgovora je bila »Položaj i ostvarenje prava nacionalnih manjina«. Gospođa Savović je tom prigodom izjavila da je Jugoslavija suočena sa zahtjevom međunarodne zajednice da se ljudska prava i prava nacionalnih manjina kontroliraju i izvan države Jugoslavije, što je, za nju, neprihvatljivo. Također joj je neprihvatljiv zahtjev međunarodne zajednice da se ljudska prava i prava nacionalnih manjina vrte na razinu Ustava iz 1974. Ustav Jugoslavije garantira svim nacionalnim manjinama ista prava kao građanima ove države i da se ni od jednog zakona ne može očekivati više.

Ne postoji u svijetu zakon o nacionalnim manjinama koji bi bio kompatibilan s jugoslavenskim zakonom, jer je, po tumačenju ministrice, mađarski zakon dobar ali se ne koristi jer ne postoje nacionalne manjine u Mađarskoj! Hrvatska ima zakon o nacionalnim manjinama, ali je donijet samo radi međunarodnog priznavanja Hrvatske, odnosno za jednokratnu upotrebu. Savezna vlada radi na izradi Zakona o slobodama i pravima manjina, ali u ovoj fazi još nije za objavljivanje.

Na izravno pitanje predsjednika Podružnice DSHV Sombor gospodina Mate Matarića koji je status u Jugoslaviji predviđen za Hrvate koji sebe smatraju konstitutivnim narodom stare Jugoslavije, čiji je »nasljednik« sadašnja smanjena Jugoslavija, a prema navodima beogradskog tiska Hrvati se ne smatraju ni nacionalnom manjinom gospođa Savović je odgovorila da SRJ ne priznaje Hrvatsku kao državu, a prema međunarodnom pravu manjina je onaj narod koji ima matičnu državu pa stoga Hrvati u SRJ ne mogu biti ni nacionalna manjina, a narod »da se i ne pominje«.

Na ukaze o ugroženosti Hrvata u Vojvodini ministrice je izjavila da su se svi Hrvati dragovoljno izjavili iz Jugoslavije a da su Srbi došli sa zavešljajima.

Na pitanje što poduzimaju vlasti na izjavu četničkog vojvode Šešelja da treba iseliti 100.000 Hrvata iz Jugoslavije ministrice je izjavila da je Šešelj običan građanin za čije izjave je nadležan javni tužitelj, a da partija na vlasti ne podržava njegove izjave, i ako se netko osjeća pogođenim njegovim izjavama, može se obratiti sudu.

Prilopćanje DSHV glade izjava Vojislava Šešelja

JOŠ JEDAN ARGUMENT ZA SUD U HAAGU

U povodu izjave Vojislava Šešelja, predsjednika Srpske radikalne stranke i četničkog vojvode, u Novim Banovcima prema kojoj svi Hrvati trebaju biti protjerani iz Srbije, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini konstatira da ovo nije prva ovakva izjava četničkog vojvode Šešelja, već jedna u dugom nizu koji poazuje da je to jedna od osnovnih programskih ciljeva Srpske radikalne stranke i da se oko te i sličnih ciljeva okupljaju ljudi s crne strane današnjice.

Šešelj pojednostavljuje posljedice raspada komunističkih sistema, čiji je on uzoran učenik bio, i sve svodi na međunacionalne odnose i nudi rješenje u »etničkom čišćenju«, tj. genocidu. On i njegovi ljudi su se u tomu već iskazali u Hrvatskoj, BiH i vojvođanskom dijelu Srijema. On još jednom pokušava otvoriti krug nasilja i konfliktnih situacija da bi opet mogao loviti u mutnom. On nastoji proširiti i produžiti vrijeme u kojemu će i dalje vladati sila nad razumom, etikom i moralom i oko sebe okupiti ljude koji nemaju samopouzdanja da će se snaći u uvjetima u kojima se međusobni odnosi zasnivaju na etici i radu.

DSHV oštro osuđuje ovu Šešeljevu izjavu i apelira na sve Hrvate SR Jugoslavije da se ne preplaše, jer Šešelj takvim izjavama samo daje nove argumente protiv sebe pred Međunarodnim sudom za ratne zločine.

*Bela Tonković,
predsjednik DSHV*

Bač, 13. svibnja 1994.

Nepoznati počinitelji su eksplozivnom napravom nanijeli veliku štetu na obiteljskoj kući prof. Stjepana Čobana u Baču. Istraga još nije postigla nikakav rezultat.

Po osmi puta održana »Zlatna harfa«

GODINA OBITELJI

Subotica - Uz sudjelovanje dječijih zborova iz jedanaest župa Subotičke biskupije održana je tradicionalna glazbena manifestacija u okrilju Crkve »Zlatna harfa«. Ove je godine, 5. lipnja, domaćin bio franjevački samostan u Subotici, poznatiji kao »Stara crkva«.

Ujedinjeni su narodi ovu godinu proglasili međunarodnom godinom obitelji što je Katolička crkva prihvatila, a moto manifestacije bio je: »Obitelj treba svima, a obitelj računa na nas sve«.

Književna večer Lajči Perušiću

NOSTALGIJA PREMA ZAVIČAJU

Subotica - U velikoj dvorani KUD »Bunjevačko kolo« 9. lipnja održana je književna večer posvećena Lajči Perušiću, pjesniku rodnom iz Subotice koji sada živi u Zagrebu. Pred oko 100 posjetitelja o knjizi Perušića »Brazde na licu« govorili su g. Vojislav Sekelj, kritičar, i g. Branko Jegić.

Književna večer otvorena je nastupom zbora pri glazbenoj sekciji FKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta pod ravnateljstvom gospođice Nele Skenderović. Izlaganje gospodina Jegića bilo je praćeno recitiranjem Perušićevih stihova od strane članova recitatorske sekcije KUD »Bunjevačko kolo« koje je za

»Zlatna harfa« počela je svetom misom koju je predvodio o. gvardijan Ivan Holetić, uz koncelebraciju prisutnih svećenika. Darove na oltar prinosili su očevi, majke i djeca u znak zahvale za podarenu obitelj, kao i redovničke zajednice (franjevci, časne setre, domikanke...) jer se također smatraju jednom obitelji.

Nakon kraće pauze oko 500 djece, sudionika »harfe«, podijeljenih u 11 zborova, pjevalo je skladbe posvećene obitelji. Pošto manifestacija

nije natjecateljskog karaktera subotički biskup msgr. János Péntzes podijelio je predstavniku svake župe diplomu kao uspomenu na ovaj susret djece iz Subotičke biskupije. Diplome, od kojih je svaka različita, izradila je u tehnici slame gospođica Jozefina Skenderović. U ime djece biskupu i gvardijanu franjevačkog samostana u Subotici su također uručene

diplome »Zlatna harfa«.

Na kraju se s. Mirjam Pandžić, glavni organizator priredbe, zahvalila domaćinima i sudionicima.

Zlata Lacić

ovu prigodu pripremila s. Eleonora Merković.

Po završetku priredbe uzvanici su i sami sjetno govorili o pjesmama Lajče Perušića u kojima je nostalgija prema zavičaju bila dominantan motiv.

(v. i.)

I kod nas obilježen Dan državnosti Republike Hrvatske

Beograd - Delegacija DSHV-a posjetila je 30. svibnja o. g. Ured Republike Hrvatske u Beogradu u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske., gdje su sa svojim domaćinima zajedno proslavili ovaj praznik.

Sečanj o.	18,438	177	0.96
Boka	1,992	103	5.17
Senta o.	28,779	117	0.41
Senta	22,827	103	0.45
Sombor o.	96,105	8,693	9.05
Aleksa Santić	2,267	139	6.13
Čonoplja	4,432	123	2.78
Bački Monoštor	4,205	1,563	37.17
Bački Breg	1,585	741	46.75
Bezdan	5,472	454	8.30
Gakovo	2,073	130	6.27
Kolut	1,710	137	8.01
Sombor	48,993	4,073	8.31
Stanišić	5,131	454	8.85
Svetozar Miletić	3,292	596	18.10
Srbobran o.	17,365	135	0.78
Srbobran	12,798	119	0.93
Srem Mitrovica o.	85,328	3,695	4.33
Lačarak	10,235	223	2.18
Srem Mitrovica	38,834	3,162	8.14
Stara Bingula	205	66	32.20
Srem Karlovcí o.	7,534	1,364	18.10
St. Pazova o.	57,291	3,094	5.40
Golubinci	4,497	1,780	39.58
N. Banovci	6,354	550	8.66
N. Pazova	16,016	166	1.04
St. Pazova	17,110	510	2.98
Subotica o.	150,534	16,369	10.87
Bajmok	8,620	779	9.04
Bikovo	1,942	569	29.30
D. Tavankut	2,710	877	32.36
G. Tavankut	1,526	359	23.53
Durđin	1,911	663	34.69
Kelebija	1,975	132	6.68
Ljutovo	1,182	186	15.74
Mala Bosna	1,488	615	41.33
Mišićevo	509	65	12.77
N. Žednik	2,932	291	9.92
Palić	7,375	359	4.87
St. Žednik	2,323	642	27.64
Subotica	100,386	10,683	10.64
Sid o.	36,317	6,047	16.65
Batrovci	399	153	38.35
Bikić Do	299	39	13.04
Erdevik	3,427	188	5.49
Gibarac	840	768	91.43
Kukujevi	1,821	1,622	89.07
Ljuba	585	165	28.21
Morović	2,105	598	28.41
Sot	819	472	57.63
Sid	14,275	1,261	8.83
Vašica	1,636	420	25.67
Temerin o.	24,939	154	0.62
Temerin	16,971	101	0.60
Titel o.	16,218	199	1.23
Titel	6,007	153	2.55
Vrbas o.	46,405	885	1.91
Savino Selo	3,767	117	3.11
Vrbas	25,858	590	2.28
Vršac o.	58,228	357	0.61
Vršac	36,885	247	0.67
Zrenjanin o.	136,778	801	0.59
Perlez	3,880	103	2.65
Zrenjanini	81,316	534	0.66
Zabalj o.	25,823	205	0.79

NE DIRAJTE MI FRATRE

Stjepan Radić, čelnik Hrvatske seljačke stranke, držao je politički govor u jednom omanjem mjestu u Bosni. U govorničkom zanosu izrekao je neprimjerenu primjedbu na račun franjevača Bosne Srebrene. Tog momenta se podigne jedan kršni Bosanac i reče: »Stipice, fratre nam ne diraj!« Stipica je shvatio i prihvatio ovo jasno upozorenje. Sva vrata su mu bila otvorena kod Hrvata katolika u Bosni.

Prvo ga lipnja, u cik zore, postavljen je snažan eksploziv ispred ulaznih vrata franjevačke crkve u Subotici.

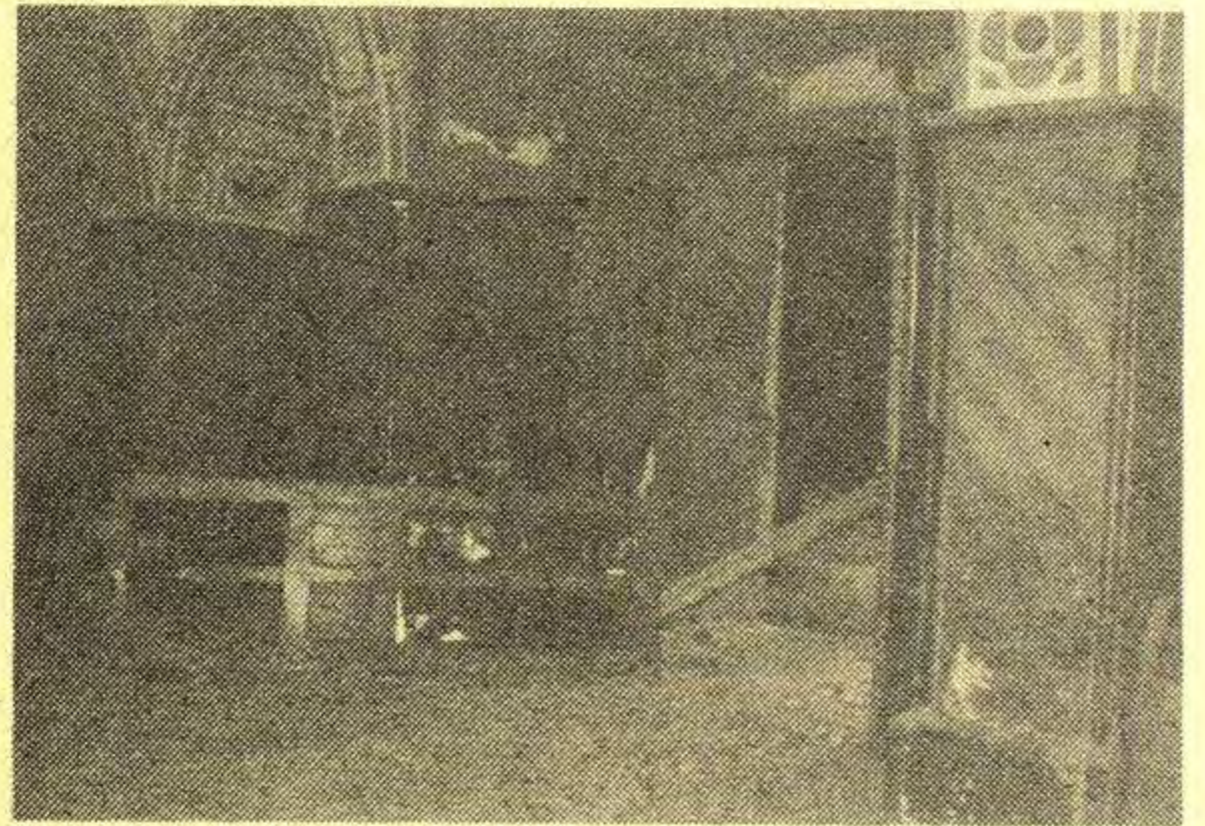
Oštećena su troja vrata, neka izbačena iz svoga ležišta, stakla porazbijana. Materijalna šteta je velika. Procjena stručnjaka je oko stotinu tisuća maraka. No, to i nije najveća nevolja. Dobri ljudi će pomoći. Pomogli su i kada je minirana katedrala u Subotici.

Događaji već viđeni. Eksplozije na katedralu u Subotici, na franjevačku crkvu u Baču, na karmelićansku crkvu u Somboru. Služba sigurnosti obavila svoj posao, ali konačnog rezultata nema: ne zna se počinitelj. Sedma sila također obavila svoj posao. Građani obaviješteni preko radija, televizije i novina. Vijest, senzacija -i kraj. Građani svih narodnosti i konfesija se zgražaju i negoduju. Ljudi od vlasti i čelnici stranaka osuđuju »gnusni zločin« i »vandalski čin«. Ali, nitko ne pružima odgovornost. Svijet u kojemu živimo nije bez terora i kriminala, ali tamo i kriminal i teror imaju svoj »bonton«. Javljaju se grupe i pokreti i na sebe preuzimaju odgovornost za teroristički čin. Jasno daju do znanja zašto su to učinili i koji im je konačni cilj.

Kod nas toga nema. Ruka mržnje razara i pali, strši i prijeti. Ona ostaje u tami (uma). Nema nikakvog cilja, ni ideološke misli, ni političkog programa. Zaživio je kriminalistički larpurlartizam. Svrha rušenja, paljenja, ubojstava i strašenja je upravo sve to. Ujahao je jahač apokalipse u našu ravnicu, u naš grad. Igra svoju partiju šaha sa smrću,

ali smrću koja je namijenjena drugima, iako zna da će tu partiju sa smrću sigurno izgubiti. No, njemu to i nije važno. Važno je da prije njega mnogi drugi pomru.

Svaki grad ima neku zgradu po kojoj je prepoznatljiv. Neupućeni Subotičani, ili pridošlice, misle da je to Gradska kuća. To nije točno. Starosjedioci znaju da je to »Stara crkva«. Tako su stari Subotičani uvijek nazivali franjevačku crkvu. Njen dio je najstariji u Subotici. To ljudi od kulture znaju i o njoj vode brigu. I sada sigurno neće zatajiti. No, nije najvažnija stvar u objektu, važnija je ustanova. Tu je redovnička franjevačka zajednica još od turskog vremena. Dolazili su Mala braća iz Segedina i vodila brigu, duhovnu, pastoralnu, kulturnu i društvenu još za Turaka pa do danas. Franjevački ljetopis, ispisan na latinskom jeziku na preko tisuću stranica, vrvi dragocjenim podacima. Još za vrijeme turske uprave, a napose poslije nje, franjevci iz Segedina vode

Budenje: Minirana vrata Franjevačke crkve

brigu, veoma zauzeto, o »Dalmatincima katoličke vjere«. Ljetopis bilježi: »populus Dalmaticus, gens Dalmatarum« - narod Dalmatinaca. Traži se, dva, četiri, šest propovjednika »in lingua dalmatica« - na dalmatinskom jeziku. Franjevci još odvajkada uživaju ogroman ugled crkvenih i civilnih vlasti i među pučanstvom, mada je žalosna činjenica što do danas nije dostatno znanstveno obrađena uloga franjevača u kulturnom i duhovnom oblikovanju Subotice.

Bio sam u crkvi nekoliko sati nakon eksplozije. Promatrao sam ljude, prolaznike, zabrinute i radoznale. Svi su tiho mrdali usnicama. Jesu li se molili ili govorili grube riječi - ne znam. Jedno je sigurno: bili su zapanjeni. Svetogrdno je minirana »Stara crkva«, ponos Subotičana.

Putniče, ako dođeš u naš grad, dobrodošao; ako na izborima dobiješ gradsku vlast, dobro upravljao. Za domaće i pridošlice: imamo svoje svetinje. To nam ne dirajte. Subotica ima svoj višestoljetni bonton: ne budi Malu braću, u cik zore, snažnim eksplozivom.

Josip Temunović

U ovom broju, cijenjeni čitatelji, donosimo Vam dio intervjua s dr. Petrom Šarčevićem, rođenim Subotičaninom, veleposlanikom Republike Hrvatske u SAD, a koji je on dao zagrebačkom tjedniku »Danas« od 24. svibnja 1994.

DAN PREBRZO PRODE

»Zahvaljujući obiteljskim prilikama, jer mi je supruga Amerikanka, imao sam dosta mogućnosti da u posljednje 24 godine upoznam SAD uzduž i poprijeko. Od 1970. svake sam godine boravio u Americi, i to mi je omogućilo da iznutra promatram američku obitelj, američki način života i upoznam SAD. To poznavanje američkog mentaliteta puno mi je pomoglo kada sam kao hrvatski veleposlanik došao u Washington jer ni tada mi ovaj grad nije bio žterra incognita «, reći će prof. dr. Petar Šarčević, veleposlanik Republike Hrvatske u SAD, u nedavnom razgovoru za novine. Hrvat, Bunjevac, rođen 1941. u Subotici, diplomirao je pravo u Zagrebu 1965., završio postdiplomski studij na Europa Institutu Sveučilišta u Amsterdamu i doktorirao na Sveučilištu Johannes Gutenberg u Meinzu. Kao profesor međunarodnog privatnog prava i prava međunarodnih poslovnih transakcija od 1977. predavao je na Pravnom fakultetu u Rijeci. Bio je gostujući profesor na sveučilištima u Grazu, Leuwenu (Belgija) i na sveučilištima Cleveland i Gainsvill u SAD, držao predavanja i referate od Tokya do

sveučilišta u Barkeley i Harvardu.

Kako ocjenjujete trenutne sveukupne odnose RH i SAD?

- Da bi se razumjeli sadašnji bilateralni odnosi sa SAD potrebno se vratiti na Washingtonske sporazume i značenje koje su SAD

dale tom sporazumu. Već prilikom preliminarnih dogovora o budućoj suradnji između Hrvata i Bošnjaka u Federaciji, kao i hrvatsko-bosanskohercegovačkom okvirnom sporazumu u budućoj Konfederaciji, moglo se uočiti veliko značenje koje američka vlada

pridaje razgovorima i rezultatima tih razgovora. Svi najznačajniji dužnosnici Državnog ureda bili su direktno uključeni na čelu s državnim tajnikom gospodinom Christopherom. Uspješan završetak pregovora pozdravljen je i predstavljen kao značajan uspjeh američke vanjske politike.

Bilateralni razgovori koji su vođeni u Washingtonu u ožujku 1994. između dužnosnika SAD i RH na visokoj razini isto su tako protekli u prijateljskoj radnoj atmosferi. Koliko značenje se pridavalo i pridaje odnosima između dviju zemalja pokazuje i činjenica da su s američke strane nazočni bili i predsjednik Clinton i potpredsjednik Gore i državni tajnik Christopher, savjetnik za nacionalnu sigurnost Lake i veleposlanik Galbraith, čime je potcrtana važnost američko-hrvatskih odnosa i značaj Hrvatske kao stabilizirajućeg faktora u regiji. Možemo govoriti o velikoj diplomatskoj i drugoj pomoći koju SAD pruža RH u različitim međunarodnim institucijama, pa i u financijskim. Isto tako, o sve bržem produbljivanju bilateralnih, gospodarskih i drugih odnosa što se ponajbolje vidi iz nedavno zaključenih ugovora o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji i o gospodarskoj i tehničkoj pomoći, kao i ugovora u okviru tzv. programa PL 480 kojim se odobrava 10 milijuna dolara za kupovinu pamuka, a u pripremi

su i dalji ugovori i konkretne akcije. Isto tako, u toku su postupci oko pregovaranja i potpisivanja ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, o poticaju i uzajamnoj zaštiti investicija i o zaštiti prava intelektualnog vlasništva.

Prema tome, možemo govoriti da danas Hrvatska surađuje sa SAD u svim oblastima i da se bilateralni odnosi razvijaju u znaku obostranih interesa i povjerenja.

Nedavni pregovori hrvatske i bošnjačke delegacije u Beču zaokružili su tzv. Washingtonski sporazum. kako ocjenjujete njihov domet?

- Gledano iz ovdašnje, američke, perspektive bilo je izuzetno važno da su dogovori u Beču između Hrvata i Bošnjaka uspješno okončani. To omogućuje nastavak aktivne uloge SAD u rješavanju krize u BiH i šire. Zato, ponavljam, mislim da je jako dobro što su razgovori pozitivno okončani i što je postignuta suglasnost o svim spornim pitanjima.

Kakav je image Hrvatske danas u Americi i kako vidite aktivnosti mnogobrojne hrvatske zajednice u Americi?

- Hrvatska zajednica u SAD organizirana je u mnogobrojna društva. Neka od njih, kao primjerice, Hrvatska bratska zajednica i Hrvatska katolička unija, ove godine slave stotu obljetnicu. Rat i nezavisnost Republike Hrvatske su događaji koji su ih potaknuli i na političku mobilizaciju; osjećaj povređenosti zločinačkim napadima osnažio je želju za aktivnijim sudjelovanjem u neposrednom pomaganju RH. Danas možemo govoriti o vrlo

velikom broju kako pojedinaca, tako i hrvatskih udruga koje su se uključile u humanitarnu i drugu pomoć Hrvatskoj. U tom smislu treba gledati i na želju da se uspostavi što uža suradnja između SAD i RH koja se prvo ogledala u zahtjevu za priznanjem RH, odnosno uspostavljanjem diplomatskih odnosa, a sada u što većoj pomoći za obnovu u revitalizaciju gospodarstva u RH. Ogroman je doprinos hrvatske zajednice u SAD. Moram reći da mi je veliko zadovoljstvo i čast surađivati i s njima kao hrvatski veleposlanik u ovom značajnom razdoblju hrvatske povijesti.

Kako ocjenjujete gospodarsku, odnosno financijsku pomoć SAD Hrvatskoj i nedavno potpisan dokument o gospodarskoj suradnji koji su u Zagrebu potpisali ambasador Galbreith i ministar Granić?

- Svakako se radi o značajnom početnom koraku i očekujemo da će doći i do ostalih sporazuma o kojima sam već rekao. Na temelju ovog sporazuma o kojem pitate, potrebno će biti potpisivati posebne sporazume s Agencijom za međunarodni razvoj, a koji će se odnositi na pojedine konkretne projekte. Naime, to je okvirni ugovor koji omogućuje čitav niz daljnjih projekata i vidova suradnje.

Nedavno je otvorena Ambasada Republike Hrvatske u Washingtonu. kako oni rade, s kakvim se poteškoćama susreću?

- Preseljenjem iz skromnih prostorija Veleposlanstva RH u obnovljenu zgradu svakako su stvoreni uvjeti za kvalitetan rad. Mora se opet ponoviti doprinos Hrvata diljem SAD koji su nam

obnovili zgradu na koju sada svi možemo biti vrlo ponosni.

Veleposlanstvo djeluje u gradu s najvećom administracijom u svijetu s više od 160 ambasada i nizom najznačajnijih međunarodnih organizacija. Pored toga, ovdje su smješteni i tzv. »think tanks«, organizacije intelektualaca sa značajnim utjecajem na kreatore američke politike - Bijelu kuću i Kongres. Imajući to na umu možete ocijeniti količinu posla malobrojnog diplomatskog i pomoćnog osoblja Veleposlanstva. Svaki od djelatnika nužno pokriva niz područja. tako je i svaki moj dan različit od drugoga. Uglavnom je to niz susreta s različitim predstavnicima američkog političkog i poslovnog života - kongresmanima, senatorima, dužnosnicima u američkim ministrstvima, predstavnicima, »think tankova«, kulturnog i znanstvenog kruga, drugim diplomatama, a naravno i razgovori s brojnim Hrvatima koji se obraćaju s raznim zahtjevima. Pokušavam posjetiti i Hrvate i njihove udruge diljem ove velike zemlje, a kako ih ima mnogo, ne uspijevam svima izići u susret. Ako je moguće ti se posjeti organiziraju vikendom, pa se može reći da nemamo ni određeno radno vrijeme ni odmora. Međutim, ovo je zemlja i grad gdje je takav način rada uobičajen, pa je normalno da vi soke dužnosnike kontaktirate u petak navečer u njihovom uredu. Ukratko, svaki dan prebrzo prolazi. Intenzitet donosi i poteškoće, no sve se to daje svladati.

Lidia Černa

Razgovor s Aleksandrom Flakerom nakon predavanja u Budimpešti

TRAPERICE - ŽIVOTNI STAV

Profesor Aleksanadar Flaker održao je veoma zanimljivo i za nas učenike hrvatske Gimnazije nadasve neobično predavanje pod nazivom »Hrvatska avangardna književnost«.

Tijekom predavanja shvatile smo, koliko nam je to omogućilo naše poznavanje engleskog jezika, da je tema razmatrana u europskom ozračju. Utoliko smo više osjetile potrebu za bližim upoznavanjem profesora Flakera, te smo ga zamolile za razgovor nakon predavanja. Bile smo ugodno iznenađene, impresionirane ležernim pristupom profesora Flakera i njegovom rječitošću te večeri. Prenosimo dio atmosfere i spoznaja na stranice ovog lista.

Učenice: Možete li nam odgovoriti zašto ste predavanje držali na engleskom jeziku i zašto baš »Hrvatska avangardna književnost«?

Aleksandar Flaker: Predavanje je bilo na engleskom jeziku zato što su organizatori tako zahtijevali. Naime, riječ je o CEU (Central European University), a njihov zvanični jezik je engleski. S obzirom da je avangarda već dugo godina glavna tema mojih istraživanja, u sklopu cjelokupnog avangardnog pokreta u Europi, bavio sam se i hrvatskom avangardom.

Objasnite nam termin »proza u trapericama«.

A. F.: To je termin koji se koristi da bi označio jednu specifičnu vrstu jezika, koji najčešće nastaje u gradskim sredina-

ma. U stvari, riječ je o slengu u kojemu se nalaze elementi stranih jezika. Te riječi su prilagođene našem jeziku (friend - frendica, odnosno eng. friend - prijatelj). Upotreba tih riječi je pokušaj da se pobjegne iz šablona svakodnevnog jezika, koji čestom upotrebom gubi smisao. Postojanje takvog jezika ilustrira jedan poseban odnos prema ustanovljenim kulturnim vrijednostima koje se nameću mladim ljudima. Naime, traperice nisu samo odjeća, one su životni stav. Štokavica kao standard hrvatskog jezika se koristi inače, kao što znate, izvan gradova, a ovaj sleng upotrebljavaju mladi ljudi u urbanim sredinama. A svi oni nose traperice. Upozoravama na grafite, osebujan izraz bunta, koje sam izučavao u sklopu navedene teme. Međutim, treba razlikovati grafite koji imaju umjetničke vrijednosti od onih koji ih nemaju. Tu mislim na one gdje su riječi praćene likovnim izrazom, a ne samo vulgarne poruke ispisane po zidovima.

Ima li hrvatski avangardizam svojih specifičnosti i koje su?

A. F.: Svaki avangardizam, ukoliko to doista želi biti, je specifičan. Avangarda je pobuna protivu ustaljenih pravila izražavanja umjetnosti. Samim tim ona je nešto novo i specifično. Kada je riječ o hrvatskoj avangardi, treba spomeniti A. G. Matoša i njegovo stvaranje u Parizu, zatim briljantnog J. Palića Kamova koji izražava projekt estetičkih provokacija u djelu »Lizanja i pljuvanja«. No, kao i sva-

ki avangardni pokret koji se prožima sa sličnim pokretima u drugim zemljama, tako je i poetska pobuna Kamova imala sličnosti s avangardizmom čeških pjesnika. Ipak, treba spomeniti da hrvatska avangarda nije nikada uzimala ekstremne oblike poput talijanskog fašizma, ruskog avangardizma i francuskog nadrealizma, zbog njihovih odveć radikalnih stavova.

Slazete li se da na području avangardizma nema granica među narodima i državama?

A. F.: Upravo je to zadaća umjetnosti rušiti kako umjetničke, tako i nacionalne granice.

Je li današnja glazba avangardistička?

A. F.: Da. Istina je, ne pratim baš glazbu, jer mi je slon stao na uši. U rock glazbi postoje elementi klasike, što je znak da su te dvije vrste glazbe na zajedničkom estetičkom putu umjetnosti. Premda znam, kako u klasici, tako i u rock glazbi ima kiča.

Budući ste rekli da Vam je slon stao na uši, bavite li se slikarstvom?

A. F.: Svakako, to da. Svatko koga slikarstvo zanima pokušao je makar jednom nešto naslikati, osobito ako je pod dojmom neke izložbe. Tako i u književnosti. Tko je studirao književnost, nije mogao odoljeti da ne napiše makar dvije-tri pjesme. Uostalom, kroz povijest se protežu očigledni primjeri prožimanja književnosti i slikarstva.

*Merlina Skenderović i
Zsófia Hadházi*

SRIJEMCI NAJBOLJI

Zagreb - U organizaciji Hrvatske matice iseljenika održan je 7. i 8. svibnja, na terenima u sportskom parku »Mladost« - Zagreb, turnir u malom nogometu Hrvata iz dijaspori. Na turniru su sudjelovali studenti Hrvati iz Argentine, Bačke, Mađarske, Rumunjske i istočnog Srijema.

Prije doigravanja tablica je imala sljedeći izgled:

1. Srijem	8 bodova	(28:5)
2. Bačka	5 bodova	(10:5)
3. Rumunjska	5 bodova	(9:18)
4. Mađarska	2 boda	(12:19)
5. Argentina	0 bodova	(6:12)

U finalu su se sastali momčadi Srijema i Bačke koju su Srijemci dobili rezultatom 3:1.

Pobjednički pjenušac iz pokala i kupa Hrvatske matice iseljenika u malom nogometu zasluženo su sa svojim ljubimcima podijelile Srijemice. Za to su se, sa po 3 zgoditka u mreži »Bunjevača« pobrinuli kapetan srijemske momčadi Ivan Maslač, a ujedno i jedan od najboljih igrača turnira i Stipica Pandža, koji je s ukupno 13 zgoditaka proglašen za najboljeg strijelca turnira, a kao dar organizatora dobio je nogometnu loptu.

Nagrade je u ime organizatora, ispred Hrvatske matice iseljenika uručio gospodin Ante Beljo, koji je na očekivanja i radost svih sudionika susreta obećao kako će turnir postati tradicionalan. Da

Pobjednici

organizacijski sve besprijekorno štima pobrinuo se gospodin Hrvoje Salopek, iz Hrvatske matice iseljenika.

Hrvoje

U povodu 500-te obljetnice gradnje crkve sv. Mihovila u Somboru

LJEPOTA BAROKA

Rimokatolička župska zajednica Presvetog trojstva u Somboru proslavila je 28. travnja o.g. završnu svečanost u povodu 500-te obljetnice crkvenog života u Somboru i 250 godina franjevačkog samostana - danas župske kuće.

Misno slavlje predvodio je beogradski nadbiskup msgr. Franc Perko, subotički biskup msgr. János Péntzes i prvi savjetnik u veleposlanstvu Svete stolice u Beogradu msgr. Salvatore Pernaccio. Na svečanosti je nastupio zbor »Juventus cantata«, crkveni zbor uz orguljsku pratnju gospođe Lidije Tábori - Paleko. Obljetnici je prisustvovao veliki broj župnika Rimokatoličke župe, predstavnik Srpske pravoslavne crkve otac Milivoj Mijatov, predstavnik židovske vjerske zajednice g. Miodrag Fisher, predstavnik Skupštine općine Sombor za odnose s vjerskim zajednicama g. Milan Vojnović.

Lokalitet na kojemu se nalazi grad Sombor nastanjen je već u kamenom i brončanom dobu o čemu svjedoče mnogobrojne iskopine iz tog perioda. Živjeli su u ovim krajevima Skiti, Dračani, Jazigi, a zbog blizine Dunava ovaj kraj su pohodili i Rimljani. Dolazak Slavena na ovaj lokalitet vezuje se za III. stoljeće, a u IV. dolaze Huni ali nestaju usporedo s Attilinom smrću. Krajeve koje napuštaju Huni ponovno pohode slavenska i germanska plemena. Također, Avari žive zajedno sa Slavenima u ovim krajevima već polovicom VI. stoljeća. Krajem VIII. i početkom IX. stoljeća ovim krajevima gospodare Franci do smrti Karla Velikoga nakon čega slabi njihov utjecaj i u Bačku ponovno dolaze Slaveni. Seobu naroda na ovim prostorima su zaključili Mađari krajem IX. stoljeća. Ovaj kratki opis zorno prikazuje da su Bačka i somborski kraj predstavljali područje sudara i miješanja naroda i civilizacija.

Ime grada Sombora prvi puta se spominje u XIV. stoljeću pod imenom Czobor Szent Mihály. Pod tim imenom posljednji puta se spominje 1575., a tada je bio u posjedu Imre Czobora, palatinskog namjesnika.

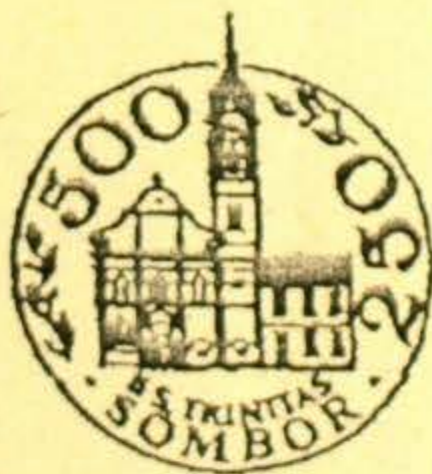
Czobor je osobno muško ime

često prisutno kod Mađara. Jedan od potomaka kraljevske kuće Arpadovića nosio je to ime. Kako su Arpadovići imali posjede duž Dunava nije neobično da se jedan od njihovih posjeda prozove po rodaku Zomboru. Bez dvojbe Zombor, Sombor i Czobor je jedno ime. Još 1599. palatin Illesházy bilježi kako su Tataři u Mađarskoj nastanili Czobor Szent Mihály, a to mjesto, veli on, »Turci nazivaju sada Sombor«.

Dakle, u početku grad se zvao Szent Mihály ili Zentmyhál, što znači, sv. Mihovil, a dodatak Czobor predstavlja ime veleposjednika. Czoborovi posjeduju Sombor kroz gotovo četiri stoljeća. Već 1391. je u gradu Czoborovih bila župna crkva sv. Mihovila što govore prvi pisani spomenici, a što znači da je župna crk-

"Hvalite Gospodina jer je dobar, jer je vječna ljubav njegova"

PS. 106

USPOMENA NA JUBILEJ

500 g. CRKVENOG ŽIVOTA
u Somboru

250g. gradnje FRANJEVAČKOG
SAMOSTANA (župske
kuće) u Somboru

Sombor, 28. V. 1994.

va postojala i ranije. U povjesti grada Sombora crnim slovima je upisana godina 1443. kada je u velikom potresu nastradao cijeli grad, dvorac i sama župna crkva. Grad je obnovljen tek 1473. Czoborovi su sve učinili da njihov posjed bude ponovno duhovno središte za cijelu županiju i od pape Sixsta isposlovali dopuštenje za djelovanje dominikanaca.

Dolaskom i djelovanjem dominikanaca na ovim prostorima počinje stvarni organizirani crkveni život, a to Sombor i proslavlja kao 500-tu obljetnicu. Dominikanci su već 1479. podigli samostan i crkvu posvećenu Uznešenju Blažene Djevice Marije. Oni su uspješno djelovali sve dok grad, tvrđava, crkva i samostan nisu 1541. pali u turske ruke. Koncem kolovoza 1541. pao je Sombor definitivno pod Turke, a u to vrijeme pao je i Budim, postavši sjedište pašaluka. Od 1543. godine Czobor Szent Mihály nosi današnje ime Sombor i postaje sjedište Somborske nahije. U XVI. stoljeću, mada pod turskom vlašću, Sombor doživljava procvat kao kršćanski grad. U tom periodu se pored Srba naseljavaju Hrvati iz Dalmacije, Hercegovine i Like. Značajno je da u tom razdoblju počinje intenzivnije djelovanje franjevac na ovim prostorima, a zajedno s njima doseljava se i veliki broj Bunjevaca iz okolice Broćna i Ljubuškog. Također je značajnije doseljavanje Hrvata zabilježeno 1688. i to kada je oslobođen Budim.

U XVIII. stoljeću nastavio se period ratnih stradanja, a 1718. Sombor postaje vojnički grad. Prije nego li će Somborci poći u Drugi turski rat 1737. godine pogodio je grad teški potres, da bi nakon toga dvije godine harala kuga. No, život i vitalnost grada, napose zahvaljujući franjevcima, ostala je nepokolebljiva. Godine 1743. pohodio je Sombor nadbiskup Patačić, pri čemu je blagoslovio kamen temeljac za novo krilo samostana. Upravo ovu godinu Sombor slavi kao jubilej gradnje samostana (župske kuće). Sombor 1745. dobija naslov trgovišta, da bi 21. ožujka 1747. Marija Terezija proglasila slobodnim kraljevskim gradom. S ovim datumom počinje novija i suvremena povijest tog grada čija je sudba ista kao i svim gradovima u Vojvodini. Prolazile su vojske, nedaće, vrijeme, ali je Sombor sačuvao svoju baroknu ljepotu i osobenost.

Ono što je danas barokni Sombor, na duku je Somborcima, koji ljubomorno i savjesno čuvaju svoje naslijeđe. Više od četvrt tisućljeća mjeri sate andeo na zidu negdašnjeg franjevačkog samostana i neka Bog da vječno dijeli mijene sa Somborom i Somborcima.

Zoran Primorac

Piše: Marko Kljajić

BEŠKA

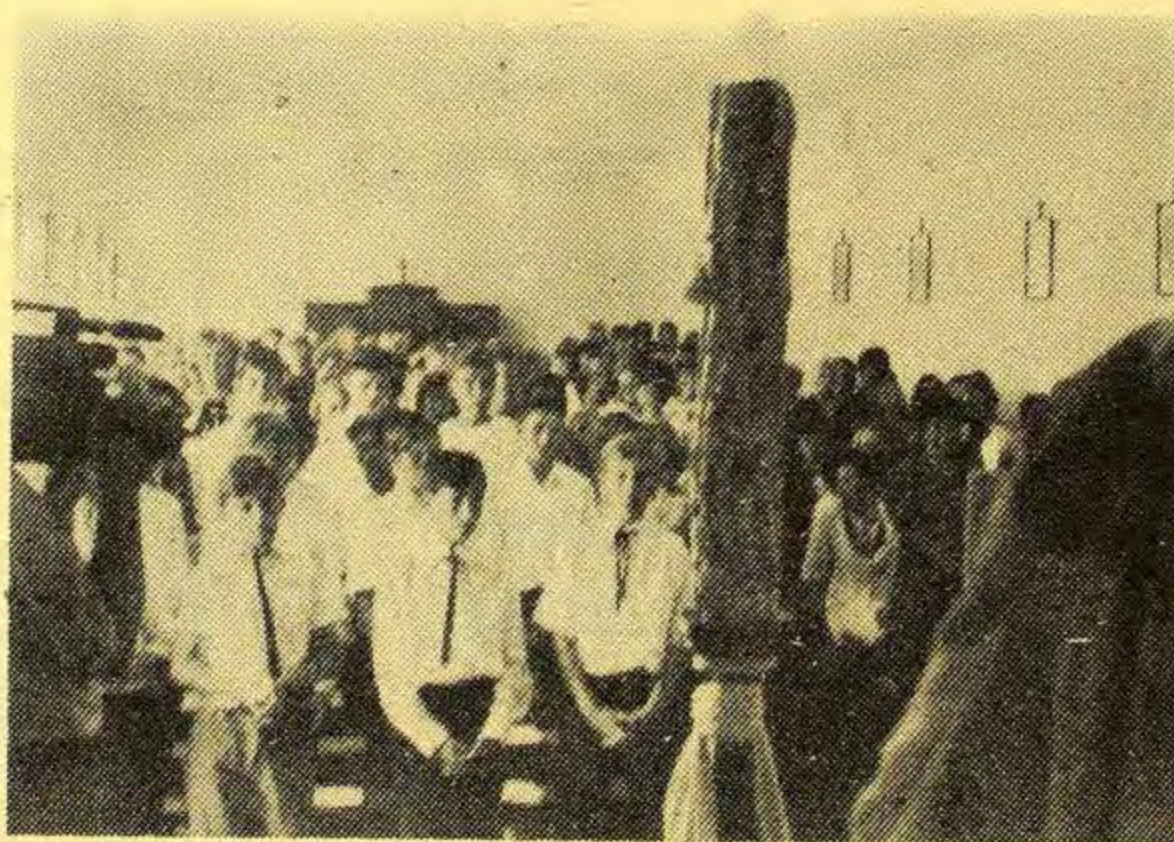
Dvije godine su brzo prošle, a po njihovom isteku

morao se Mijo vratiti u svoju biskupiju. 1. kolovoza 1968. župu preuzima mladi svećenik Đakovačko-srijemske biskupije Martin Radman. Stanovao je dvije godine u kućici od naboja s tri sobice. Kuhinja je bila »čatrnja« iznad podruma, te kad je kiša padala kuharica (majka) je morala poklapati šerpe i lonce da ne bude više juhe ili gulaša nego li je potrebno. Po odlasku mladog i poletnog župnika, odmah se počelo raditi. Dograđena je uz kuću crkvu sakristija. Crkva je obložena žbukom i ošpricana, te napravljena dvorišna zgrada predviđena za časne sestre. O blagdanu Svete Male Terezije župu je posjetio Đakovačko-srijemski biskup Bäuerlein i blagoslovio novouređenu crkvu. Mladenački entuzijazam tjerao je župnika na još više. Nije bilo lako, jer su župljani bili siromašni i s mnogobrojnim obiteljima. Pomogao je »Sin Čovječji«! Naime, posuđenim novcem (Ivan Barbaresko) kupljen je u filmoteci u Osijeku kinoprojektor, a u Rimu »Sin Čovječji« i počelo je. Svake nedjelje, po završetku službe Božije, u popodnevnim satima polazio je mladi župnik po cijeloj biskupiji i Jugoslaviji na ugovorena mjesta gdje je imao svetu misu s prigodnom propovijedi i filmom. Vraćao se doma umoran, ali sretan što je nešto sakupio za podizanje novog župnog doma u Beški. Trajalo je to tako svih nedjelja 1969., a na dan Male Terezije iste godine udareni su temelji i blagoslovljen kamen temeljac za novi župni stan. Naredni mjesec je bio bez kiše, tako da se radilo danonoćno i župni dom je bio pod krovom za dan Svih Svetih. Od priloga župljana (300 kuća x 5.000 din.) skupilo se 1.500.000 dinara; od župljana u Njemačkoj gdje ih je župnik u 22 dana pronalazio, uvjeravao i molio za potrebe Beške, prikupio 2.000.000 dinara, te uz prilog od »Sina Čovječjeg« i uz kredit od »komunističke Jugoslavije« stan je bio useljiv za krizmu 9. srpnja 1970., a na blagdan Male Terezije blagoslovljen po biskupu Bäuerleinu. Kredit je otplaćen za dvije godine i svi dugovi vraćeni. Crkva Male Terezije bila je sve češće pretijesna primiti sve Bešćane na službu Božiju, a

napose za prevrućih ljetnih mjeseci su se javljale nevolje. Preniska (4 m.), s malim prozorima bila je zagušljiva, te su mnogi padali u nesvijest i rodila se ideja da se na groblju napravi kapela, te da se za vrućih ljetnih dana u njoj, tj. ispred nje, može održavati služba Božija. S poslom se započelo u kolovozu 1972. i kapela na groblju (4x4 m.) bila je gotova na dan Male Terezije iste godine i od biskupa blagoslovljena.

»... Krajnje je vrijeme da se nešto započne oko nove crkve, tim više što je ova nepraktična i prokisava jer je crijep samo u jedan red...! Ukoliko ne budem premješten ove godine, s pomoći Boga, dat ćemo se na posao...«, zapisao je u župskoj kronici župnik Martin.

Usljedio je premještaj, a novi župnik Tomislav Radišić preuzima brigu i

Krizma, 20. VI. 1993. g. u Beški

vodstvo župe i župljana 13. listopada 1977. od privremenog upravitelja župe Bože Ljubičića, župnika u Maradiku. Novog župnika, Hercegovca, rodnom iz župe Ljubuški, bešćanski Hercegovci primili su kao svoga, koji svojim dolazi, lijepo i srdačno. Tomislav je u nepunih 11 godina župnikovanja u Beški sa svojim vjernicima živio u miru, duhovno ih podizao i osvježavao misionarima koji su dolazili iz »starog zavičaja«. O božićnim i uskršnjim svetim danima redovito mu je dolazio stric fra Rajko Radišić, profesor splitskog sjemeništa i s njim dijelio radost i raspoloženje tih svetih blagdana i neizostavno, uz prisustvo subrata u svećeništvu iz sestrinske pravoslavne crkve g. Svetozara Jovanovića, nalazeći se i u jednoj i u drugoj crkvi na svetim

službama uz sudjelovanje desetak vjernika s pravoslavne i pedesetak s katoličke strane koji su pratili svoje duhovne pastire, iskreno se radovao takvim susretima. Iza Bogojavljenja, svake godine, u 460 kuća molio je župnik sa svojim župljanima blagoslov Božiji, a (tek) desetak kapija nisu mu se otvarale. Svake godine tridesetak najmlađih pristupalo je sakramentu Božije ljubavi, prvoj svetoj Pričesti, a 1980. i 1985. 164, odnosno 140 potvrđenika obećalo je da će zrelo svjedočiti svoju vjeru. Župnik je u Beški proslavio svoj srebrni misnički jubilej uz sudjelovanje dvadesetak svećenika, u srpnju 1980. godine. Radovao se i 1987. kad je uz odricanje i darežljivost svojih župljana mogao predati dar od 150.000 dinara za obnovu mjesne pravoslavne crkve.

Dekretom BO Đakovo, od 31. kolovoza 1988. godine, završava svoje župnikovanje u Beški tihi i dobroćudni vlč. Tomislav Radišić. Ostaje u istom dekanatu (zemunskom) tek dvadesetak kilometara udaljenim od Beške, Novim Banovcima. Naslijedio ga je mladi subrat u svećeništvu Ivan Bešlić, koji je zbog no-

vonastalih okolnosti, nakon dvije i pol godine, napustio Bešku, ali ne i Bešćane, i prešao po dekretu u Sremske Karlovce, župu petrovaradinskog dekanata. Ivana je u Beški naslijedio mlađi kolega Božidar Lusavec 13. veljače 1991. Po dolasku novog župnika instalirano je grijanje na plin u župnom domu. Nabavljeno je nešto novog inventara i tepisi. Izbetonirani su ulazi u crkvu i župni ured. Iz Sremskih Karlovaca dovezene su klupe za crkvu, poklon župe i bivšeg bešćanskog župnika Ive Bešlića. Postojeće i poklonjene klupe su tapacirane, nabavljene su tepih staze kroz cijelu crkvu, te je cijeli ambijent odavao topliji i ljepši ugođaj. Mladi su obnovili i oslikali dvorišnu zgradu koja im je služila za okupljanje, druženje, vjeronauk i stolni tenis. Formiran je pjevački zbor za odrasle, a i mali dječiji s malim orguljašem (Miroslav Majić). Prilike su se počele loše razvijati. Mnogi župljani morali su odseliti. Tako se i zbor smanjio zbog odlazaka nekoliko dobrih pjevača. Oni koji su ostali nisu se dali. Uvježbavali su nove pjesme i tako obogatili liturgiju. Otišao je i mali orguljaš, ali se pojavila nova mala orguljašica Ines Haucko. No, i ona je godinu dana poslije napustila s roditeljima Bešku. Na poticaj župnika da se češće pristupa sakramentu svete Euharistije povećao se godišnji broj pričesti s četiri na osam tisuća.

Nastavit će se

Piše: Đuro Rajković

FRANJO ŠTEFANOVIĆ

Najbolje Štefanovićevo dječije glazbeno djelo ipak je opera »Na Orlovgradu«. Ona prikazuje događaje iz hajdučkog doba. S glazbene strane klavirska pratnja je mjestimice toliko ravijena i samostalna da više liči na orkestralni izvod. Djelo teži orkestraciji, što navodi na pretpostavku da ga je skladatelj i zamislio s orkestrom. Nakon dovršene redakcije opere »Šumska kraljica« zamolio sam skladatelja Prepreka da prihvati redakciju i ove opere. Prijedlog sam dao u želji da mladi upoznaju još jedno Štefanovićevo dječije operno djelo. Preopterećen radom na vlastitim djelima Preprek nije prihvatio ovaj posao što je svakako šteta. Nekoliko godina nakon Preprekove smrti osobno sam prisustvovao redakciji opere »Na Orlovgradu«. Tijekom rada na ovom velikom pothvatu uživao sam u glazbi ovoga djela.

Štefanović je dječije opere skladao s klavirskom pratnjom iz više razloga. Sva glazbena djela najlakše je izvoditi s glasovinom ili harmonijem jer ta glazbala imaju mnoge škole i društvene dvorane. Njih prati samo jedna osoba što pospješuje uvježbavanje i omogućuje češće izvođenje. To istodobno doprinosi intimnijem doživljaju tijekom izvedbe. Orkestralna pratnja iziskuje više djece-pjevača, smanjuje intimnost ugođaja i znatno uvećeva materijalne izdatke nagradivanjem instrumentalista i dirigenta. Druga je stvar kada se izvođenje planira u kazalištu ili društvenoj dvorani.

Najslabija strana Štefanovićevih opera za djecu su tekstovi. Osim teksta u prvoj njegovoj dječijoj operi sve ostale tekstove napisao je njegov prijatelj, vukovarski učitelj Mihovil Peitz (Pajc). S ovim piscem Štefanović nije imao sreću. Da to razjasnim. Sami sadržaji opera su dobri, ali su napisani nepjesničkim stilom što skladatelja sputava u njegovu stvaralačkom zanosu. To se može popraviti samo prepjevavanjem sadržaja na pjesnički način što bi bio veliki napor, ali bi se isplatilo. Štefanovićeve dječije opere uspješno se izvode s ovim nedostatkom ako je nadomješten lijepim pjevanjem i sviranjem, maštovitom scenom, bogatim kostimima i dobrom koreografijom.

Osim dječijih opera skladao je Štefanović nešto ranije šaljivu operu

jednočinku, za odrasle, uz pratnju glasovira Matek i Jana. I nju je izveo dok je bio zborovođa pjevačkog društva »Neven«. To je zanimljiva i uspješna opera, ali je skladatelj u partituri mnoge taktove ispisao samo napjevima bez pratnje glasovira. On je klavirsku fakturu u takvim taktovima odlično znao i izvodio, ali je odlagao njegovu ispisivanje zbog prezauzetosti. Na Preprekova pitanja kada će to uraditi, uvijek je odgovarao: »Ima vremena, kolega. Ima vremena.« No, vrijeme mu je prebrzo isteklo, a ti su taktovi ostali nepotpuni.

Štefanovića treba prikazati i kao crkvenog skladatelja da mu glazbeno stvaralaštvo ne ostane okrnjeno. U crkvenoglazbenoj ostavštini ima 17 originalnih skladbi i 3 harmonizacije. Od originalnih skladbi ima 5 misa, a ostalo su razne popijevke za glas i orgulje, muške i mješovite zborove.

Crkvene skladbe pisao je većinom na neliturgijske tekstove. Značajnije su mise od kojih je najuspjelija »Na glas zvona«. Zanimljiva je njena povijest. Cecilijansko društvo u Zagrebu raspisalo je 1908. skladateljski natječaj za misu »Na glas zvona«, čiji je tekst paraliturgijski. Za vrijeme zimskog školskog raspusta 1909. bio je Štefanović u Zagrebu i tamo došao do teksta ove mise. Čim se vratio u Petrovaradin, skladao je na taj tekst vrlo dobru misu za mješoviti zbor. Gotovo u cijelosti napisana je u cecilijanskom duhu s prizvukom narodnog tona. Štefanović ju je izvodio i s mjesnim i s crkvenim pjevačkim zborom. Njenu izvedbu između dva rata nastavio je na isti način skladatelj Preprek. Pedesetih godina ovu je misu izvodio g. Jan Karnaš s pjevačkim zborom novomajurske župne crkve. Uvijek sam cijenio ovu Štefanovićevu misu, a prestanak njene izvedbe duboko žalio. Sa željom da nastavim tradiciju izvedbi ove mise odlučio sam prilagoditi je suvremenom liturgijskom tekstu i s glazbene strane transponirati. Tijekom nekoliko tjedana 1987. i 1988. preudeso sam je, pa se sada može izvoditi i zborno i jednoglasno s orguljama. Ovako obnovljenu, izvodim je s pjevačima staromajurske župne crkve. Misu je htio štampom izdati Institut za crkvenu glazbu u Zagrebu, ali do toga nije došlo iz financijskih razloga. Ipak, u jednom glazbenom

prilogu časopisa »Sveta Cecilija«, koji je glasilo Instituta, štampana su dva dijela ove mise i to »Svet« i »Jaganjče Božiji«. Šteta što nam Štefanović nije dospio podariti još koju misu poput ove.

Među ostalim crkvenim skladbama treba istaknuti popijevku »U slavu Svetog Srca«. Nastala je 1900. i smatram je našom najuspjelijom crkvenom popijevkom na te riječi. Ponešto sam je dotjerao s harmonske strane i objavio u časopisu »Sveta Cecilija«.

Mada je bio vješt orguljaš, Štefanović nije nikada obavljao redovitu orguljašku službu. S vremena na vrijeme i po potrebi, orguljao je u svim petrovaradinskim crkvama. Stariji Petrovaradinci sjećaju se njegovog lijepog sviranja i još ljepšeg pjevanja u crkvi Gospe Sniježne, gdje je najčešće orguljao.

Štefanovićeve glazba je romantična, izrazito melodijska, jasna i pregledna. Mnogi njegovi zborovi i napjevi odišu narodnim ugođajem kao da su narodna glazba. U skladanju je ostao vjeran glazbenoj tradiciji prošloga stoljeća, od koje se nije odmaknuo. Vladalo je uvjerenje da za novu glazbu i nove glazbene pravce nije želio znati, ili nije mario. Gledano s objektivne strane, stvar ne stoji tako. Zaboravljalo se da je kratko živio, da je bio pretrpan dužnostima, davao privatne sate iz glazbe, bio je roditelj, a uza sve to i ravnatelj škole. Stoga je pogrešno misliti da je njegova nezainteresiranost za modernu glazbu posljedica bilo kakve odbojnosti prema njoj. Treba uvidjeti i priznati da zbog silnih obaveza nije dospio izići na kraj ni s vlastitim djelima. On jednostavno nije imao vremena baviti se proučavanjem glazbenih novotarija.

Iako nam se Štefanovićeve glazba čini kao neki anakronizam svoga vremena, ipak je treba izvoditi jer nam ima što reći. Čemu bi nam služila i najmodernija njegova glazba ako bi bila plitka i prazna. Djeci nisu potrebni teški napjevi, niti glazba s ostrim harmonijama i zamršenim ritmovima. Njima treba jednostavna, kristalno čista, pitka glazba da bi je lako pamtila i izvodila. S takvom glazbom i treba započeti glazbenu naobrazbu uz obilno slušanje i pjevanje narodnih popijevaka.

Nastavit će se

"Republika", 15 - 31. svibnja 1994.

SVI SRBI U JEDNOJ NEVOLJI

Zvanična Srbija je dakle pred sudbonosnim izborom koji je sve teže odlagati: ili i dalje podržavati neumerene ambicije militantnih pansrpskih ekstremista u srpskim krajinama, ili se odlučno i otvoreno distancirati od njihovog maksimalizma i postići mir suočavajući se sa svim konsekvencama koje on donosi

Kuda dalje - danas je valjda isto toliko presudno koliko je juče bilo - kuda krenuti?

Za maksimalističke ciljeve, za koje je potporeno javno raspoloženje ima sve manje realnih izgleda, još nema dovoljno raspoloženja. Instrumentalizovana medijska dreka stvorila je atmosferu koja sada opasno sužava manevarski prostor zvaničnoj politici.

Samo bi nastavak rata mogao odložiti suočavanje sa neprijatnim istinama, a za »uspešan« nastavak rata sve manje ima materijalnih i moralnih potencijala i beznačajno malo međunarodnih uslova. Ono što bude diktirala gruba realnost i međusobno sve saglasnije velike sile, Evropa i OUN, daleko je od onoga što su obećavali vlastoljubivi nacionalni predvodnici.

Pobedi ili porazu - što već tako tragično liči jedno na drugo - moraće se otvoreno pogledati u oči. Stotine hiljada izginulih i osakaćenih, nekoliko miliona ljudi van svojih domova, opšte osimromašenje, degradacija privrede, kulture, obrazovanja i zdravstva, nezaposlenost, kriminal, korupcija, profiterstvo i mafija. Čeka krajnje teško pitanje Kosova, ali i Sandžaka i Vojvodine. Uz sve to država međunarodno nepriznata, totalno izolovana, sankcije sve nepodnošljivije, a perspektive obnove komunikacija sa novim susedima i nenaklonjenim svetom udaljene i neizvesne. Predah sa Avramovićevim dinarom potrajace samo ako se zaustavi ratovanje. A i tada će svima neko radije priteći u pomoć nego Srbiji!

Izbor sve teži

Jasnu viziju moderne Srbije na Balkanu ne mogu zameniti ignorantske improvizacije kakve su bile svojevremena ponuda konfederacije sa Grčkom ili nedavni nagoveštaj federacije sa nekoliko proizvoljno odabranih balkanskih država. Groteska je još veća što ponudu čini najizolovanija država na Balkanu, koja ni sa jednom državom nesmotreno rasturene jugoslovenske federacije nije zadržala dobre odnose (pa čak ni sa nekim delovima sopstvene).

Sukob interesa Srbije i srpskog nacionalnog maksimalizma očigledan je i neodložan. Maksimalizam još uvek gaji

iluzije o sukobu interesa Rusije i Amerike, nada se u promene u Rusiji, paktira sa ruskom nacionalističkom opozicijom, a izolovanost Srbije objašnjava isključivo svetskom zaverom. Pri svemu tome ne skriva želju da Srbiju uvuče u direktan ratni raspored u Bosni i Hrvatskoj.

Agresivni nacionalizam proširuje »svoje« teritorije a trećima galantno nudi tuđe; Italiji delove Hrvatske i Slovenije, Hrvatskoj podelu Bosne na štetu Muslimana, Grčkoj podelu Makedonije...

To nije samo nerealno nego i neozbiljno.

Zvanična Srbija je dakle pred sudbonosnim izborom koji je sve teže odlagati: ili i dalje podržavati neumerene ambicije militantnih pansrpskih ekstremista u srpskim krajinama i u samoj Srbiji, ili se odlučno i otvoreno distancirati od njihovog maksimalizma i postići mir suočavajući se sa svim konsekvencama koje on donosi. Apsolutna vlast apsolutno sve podređuje potrebama svog opstanaka. Sada mora konačno da reši da li je za nju rizičniji rat ili mir.

Izbor je očigledno sve teži, vremena sve manje, a štete od odlaganja mira i normalizacije odnosa sa svim državama bivše jugoslovenske federacije i svetom, sve nesumnjivija. Zaokret prema miru neće proći bez drame i među Srbima, ali odlaganje drame može biti tragično.

Politika i diplomatija, ipak, nije samo taktika. Malo vredi vešto manevrisanje oko podvodnih stena ako je lađa, koju reka nosi, pred vodopadom, a obale daleko. Pitanje rata ili mira je više nego ikad pitanje svih pitanja. Za mir treba štošta žrtvovati, a za nastavak rata još mnogo više. Da li treba dokazivati da se rat ne može više nastaviti, a da se ne proširi! Ako se sada ipak proširi biće to rat Srbije protiv celog sveta, bez saveznika, bez prijatelja, bez nade.

Onaj kome još uvek nije jasno da rat nije put za rešenje srpskog pitanja - kao, uostalom, ni bilo kojeg drugog ljudskog - taj, da je sreće, ne bi imao šta da traži ni među Srbima ni među ljudima.

Kada se već nije znalo šta će doneti rat, makar bi sada trebalo imati jasnu predstavu šta donosi mir. Logika materijalne, demografske i kulturne isprepletanosti i međuzavisnosti nametnuće obnovu saradnje kada bude konačno jasno da se više nikom ništa ne može silom nametnuti. Spoj interesa presudnije će delovati nego simpatije i etnička srodnost. Jugoslaviju niko više ne može oživeti na silu, čak ni velike sile. Ali, niko ne može ni sprečiti silom da se postepeno uspostave svi oblici komunikacija i saradnje koje nalažu interesi, ma kako se ta povezanost

nazivala.

Slobodna komunikacija umesto koridora

Državno-teritorijalno ujedinjavanje nije ni jedini, pa nekad ni najbolji oblik nacionalnog okupljanja. Zbog pomešanosti Srba sa drugim narodima na ovom prostoru realno je i racionalno samo ono rešenje koje podrazumeva zajednički civilizacijski uzlet, prohodnost granica, neometanu duhovnu komunikaciju, koja baš kao takva, pretpostavlja toleranciju i razumevanje sa svima sa kojima je srpski narod pomešan. Srbi jesu isti narod ma gde živeli, ali politički i egzistencijalni interesi svih Srba ne moraju uvek biti isti. Srbi, kao i svi drugi narodi jesu i moraju biti u normalnim okolnostima tesno povezani sa svojom užom, nacionalno i verski različitom okolinom. Sa svojim zavičajem, koliko i sa svojom maticom, gdegod to dvoje nije isto. Povezanost sa maticom ne garantuje se koridorima između ograđenih jednonacionalnih enklava, nego slobodnom komunikacijom preko lako prohodnih granica. Projekat »svi Srbi u srpskoj državi« podrazumeva surovi dovršetak etničkog čišćenja, preseljavanja i progona Srba - a ne samo nesrba - kao i autoritarnu nedemokratsku vlast kakva jedino to može da sprovede. Koliko bi još Srba trebalo da postrada i izgine da bi preostali srećno živeli u jedinstvenoj srpskoj državi.

Nesrbima svojevremeno nije padalo na pamet da iz Srbije (Jugoslavije) beže u Rakošijevu Mađarsku ili Hodžinu Albaniju. Ali, Srbe niko neće zadržati ni u velikoj ni u maloj Srbiji, ako ta država bude zaostala, nasilnička i nedemokratska. Već do sada je na desetine hiljada mladih i školovanih Srba rasuto širom sveta, a još uvek su dugi i tužni redovi pred inostranim konzulatima.

Demokratska država ako je multietnička, mora biti konstituisana kao građanska, a ako je monoetnička ona je svakako građanska, makar se formulisala i kao nacionalna. Samo u Jugoslaviji ili u velikoj Srbiji mogli bi svi Srbi živeti u jednoj državi. Suštinsko, civilizovano i demokratsko rešenje srpskog pitanja, na sreću, još uvek je moguće i bez jedne i bez druge. Jer, prve više nema, a druga ako je uopšte moguća, traži još mnogo krvi. Da je juče bilo samo malo više pameti, danas bi bilo mnogo manje stradanja i pustoši.

Srbija se jedva oporavila od ratova »koje je gubila u miru«, a sada se već suočava sa gorkim plodovima pobeđe u ratu »koji nije vodila«.

Mirko Tepavac

AVRAMČIĆ

Kišica polagacko maždi. Kandar ne misli stat do vršidbe. Sidim na šamedli u ambetušu i gledam u oblake. Laćam se boce ovog novokomponovanog »Jelen« piva od kojeg je već puno nji imalo nevolja s trbuvom. Fala Bogu, ja još nisam. Dobro je moj pokojni dida kazo kad se navaćo, a ritko kad nije, da ne mož bit rdavog vina već samo rdavog trbuva. Jesapim da bi tribalo već podrukput oplužit, a ni kopačina još nije gotova. No ova ovčija kiša dušu je dala za kuruze i cincokret, pa i za žito. Nema ampe i vitrine, a ne daj Bože leda. Žučko mi drima pored noga: glavu naslonio na opanak pa uživa. Baš njeg briga za inflaciju. Kod njeg je samo inflacija buva. Otac ga kerećiji, zavlači se po svinjaku pa samo kupi buve. Tako sam, uz kišu i gustiranje o pluzenju, inflaciji i buvama kandar i zadrmo.

- Faljnis komšija. - pukne mi glas ko švigar na strniki.

Dipim sa šamedle i stanem na Žučka. Ovaj, opet, oma tisne na Albu. Jeste da je ko šaka, al bisan za trojcu. Smirim ga kojekako i ode on u bunju. Al sav šepa. Par puti je još kajusnio i gotovo. Baš je mali ker, al Albe niki priblidio.

- Amen, Albe. Ta, on je još skoro štene. Šta ga se bojiš?

- Štene, kažeš? A ono prija mi progrizo čizmu! Mani ti. Ker je ker.

- Dobro, dobro. Sidi na klupicu. Saću ja donet pivo da dođeš sebi.

- A, ne! Fala. Ako nemaš drugo, - upre on u bocu prstom - bolje mi daj vode. Priključe sam bio prid zadrugom i popio dva. Ta i to ne bi da me nisu častili, (ta, znate vi njega, on pije samo kad mu drugi plati) pa cile noći nisam gaće vezo.

Šta ću? Iznesem lončić od podrug litre tavankuckog vina. čaš baš i nije tribala. Albi se brkovi razvukli ko otezana pogača. Kvrncemo se: ja bocom piva, on lončićom. Kad je otro brkove oma mu se i nika farba vratila u lice.

- Pa šta mi radiš kad ništa ne

radiš? - uputim se ja u divan - Jel spremaš kombaj za žito?

- Šta da ti kažem? Mučim se. Dilovi do zla Boga skupi, nafta nika. Mislim, ova na bonove. A manile ni za lik. Da, da, znam. Narod će se snać. Prošvercovaće od Madžara.

- Ta šta pripovidaš? Gledaš ti televizor? Pa jel nisi čuo kako se fale? Vlada je nastaćila svega dosta za prolićnu sadnju. Ta da nije ove vlade još bi bili dugački redovi prid granicom. Sićaš se lani? Dva dana ti tribalo da odeš priko i natrag. Sad platiš četrdeset oni neprijateljski maraka vladi i da te Bog vidi! Za par sati si već na salašu sa skoro punim rezervarom nafte, i to prave. Pa, ajd kaži da nam ne ide dobro. Za sve je zaslužna naša vlada.

Albe niki stisne usta, udari u dlan tako da je oma i Žučko iza sna zalajo.

- Jeste. Al, su se sad Madžari uskopištili. Ne dadu ništa prinet. Kažu, tek sad počima jembargo. Jel i za to zaslužna naša vlada.

- Pa, kad je za sve zaslužna, mislim kako nas i u svitu gledaju, valjda je i za to. Nego, čuvaj ti ono malo maraka što imaš. Dolazi žito. Dileri se već kote ko pacovi u starom badnju. Kažu: »Avramčić je na ovratina. Istopiće se ko štogod na kiši.«

- Nemoj tako. Šta ćemo onda? Kažu da će žito plaćat u tri turnusa. Da sačuvaju dinar.

- Da, da. Frtalj ove, frtalj druge, a ko dočeka i treću i četvrtu godinu biće srićan. To ti je ko kad keru sićeš rep više na više puti da ga manje boli.

- A jesil čuo da će dilere poapsit?

- Pa di ću onda kupit marke da dam vladi da pridem u Madžarsku? Nek budne tako da u banki možem kupit marke, pa će dileri ostat brez posla. Zašto apsit čeljad pametniju od vlade? Vlada divani, a oni rade. I kaži ti meni, molim te lipo, po kojem pravu, jel ustavu vlada pljačka švercere? Naprave raziju na Buvljaku i pokupe robu. Ako je šverc zabranjen, zašto je napravljen Buvljak? Jel možda misle

misle da su šverceri telad, pa što njim duša štranga prija se umrse? Kad već toliko voliš vladu, kaži mi pošto ti lani platila žito? Sedam feniga kila! A krup, i to ne kilu nego 60-70 deka, plaćaš 70 feniga!

Albe potegne dobar gutljaj iz lončića, nadlanicom otare usta i brkove, palcom digne miciku, zine ko da će štogod kazt, pa zatvori usta.

- Tako ti je moj Albe. Spremaj se ti za nove izbore. Po običaju. To ti je ko Božić. Jedared godišnje. Bog nam šalje ovu kišicu. Biće žita i kuruzi, al neće bit ko će platit. Vlada će zato buktit ko i lani, a mi opet priko granice da nam njive ne odu pod ugar. Pušti ti nji. Vlade padaju, druge obećavaju, al kad i pribrojiš - opet su svi u čoporu. Samo još da nam se Madžari malo umilostive i dozvole ulje i manilu, nikad bolje. Samo gore mož bit. Podupri slimena - i žito natavan, a kuruze u čardak. Pa kad vlada da naftu i manilu, dobiće žita i kuruzi.

- A šta ćemo dotleg?

- Ko i do sad. Pcovat vladu, radit i švercovat. Druge nam nema, ako očemo nastaćit za familiju.

Albe nategne, spusti lončić na klupicu, ustane i krene na salaš. Kiša i dalje nastavila, Žučko drima, a ja dono drugu bocu piva, zapalio cigaretlu i opet udri brigu o vladi, nafti, granici, švercerima, dilerima, razijama i niki počo zavidit Žučku.

DUŽIJANCA '94.

KALENDAR MANIFESTACIJA

1. BLAGOSLOV ŽITA "NA MARKOVO"	25. 04.
2. KONCERT SUBOTIČKOG TAMBURAŠKOG ORKESTRA	29. 06.
3. VIDEO PREZENTACIJA	9. i 10. 07.
4. LIKOVNA KOLONIJA SLAMARKI - TAVANKUT, IZLOŽBA SLAMARKI U VESTIBILU GRADSKE KUĆE	15. do 23. 07 12. 08
5. TAKMIČENJE RISARA	16. 07.
6. IZLOŽBA SLIKA U VESTIBILU GRADSKE KUĆE	18. 07.
7. KONJIČKE TRKE	31. 07.
8. TAKMIČENJA ARANŽERA IZLOGA	01. do 15. 08
9. PRIREDBA "KOLO"	06. 08
10. IZLOŽBA FOTOGRAFIJA	08. 08
11. IZLOŽBA "S BOŽJOM POMOĆI"	08. 08
12. KNJIŽEVNI SIMPOZIJUM POSVEĆEN BAJRINTU VUKOVIĆU	10. i 11. 08.
13. ETNOPARK	10. do 15. 08.
14. KNJIŽEVNA VEČER U ORGANIZACIJI INIČIĆA	12. 08.
15. SVEČANO VEČERNJE	13. 08.
16. SKUPŠTINA RISARA	13. 08.
17. EUHARISTIJSKO SLAVLJE	14. 08.
18. SVEČANA POVORKA	14. 08.
19. BANDAŠICINO KOLO	14. 08.
20. BUNARIČKO PROŠTENJE	28. 08.
21. DUŽIJANCA U STAROM ŽEDNIKU	10. 07.
22. DUŽIJANCA U TAVANKUTU	17. 07.
23. DUŽIJANCA U ĐURĐINU	31. 07.
24. DUŽIJANCA U MALOJ BOSNI	07. 08.

Točna satnica i mjesto održavanja pojedinih manifestacija bit će objavljeni u sredstvima javnog priopćavanja

KOME ANTUŠOVA NAGRADA?

Pojedinci ili institucije koji su najviše doprinijeli očuvanju identiteta i kulture Hrvata Bunjevac a i ove godine će dobiti tradicionalnu »Antušovu nagradu«. Ova nagrada dodjeljuje se već petu godinu. Ove godine će tri najuspješnija djelatnika u očuvanju hrvatskog nacionalnog identiteta dobiti nagrade u vrijednosti od 800 i dva puta po 600 DM.

Uredništvo »Glasa ravnice« moli cijenjeno čitateljstvo da svojim prijedlozima pomogne komisiji koja će odrediti ovogodišnje dobitnike »Antušove nagrade«. Nagrade će biti uručene na Veliku Gospu, a kupon s Vašim prijedlogom ili prijedlozima šaljite na adresu: »Glas ravnice«, Trg Lazara Nešića 1/x, 24.000 Subotica

Prijedlog za »Antušovu nagradu«

Ime i prezime: _____

Adresa: _____

Predlažem da ove godine "Antušovu nagradu" dobije: _____

Obrazloženje u prilogu

Za buduće studente

UPIS NA FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

I. Ministarstvo kulture i prosvjete obavlja postupak priznavanja-ekvivalenciju školskih svjedodžbi (potrebno je poslati ovjerene fotokopije završnih svjedodžbi ovom ministarstvu - radi priznavanja).

II. Natječaj za upis studenata u školsku 1994/95 izašao je oko 10. lipnja u hrvatskom tisku

III. Rok za prijavu za natječaj bit će do 1. srpnja 1994. a dodatni rok za učenike koji kasnije završavaju školu i učenike iz dijaspore bit će do 20. kolovoza 1994.

IV. Prvi rok za klasifikacijski ispit na hrvatskim fakultetima bit će ove godine između 5. i 10. rujna, a drugi rok između 19. i 24. rujna

V. Otvoreno sveučilište u Zagrebu organizira pripreme za upis na fakultete. Prijavlivanje je od 1-15. srpnja 1994., a održat će se od 16. kolovoza do 1. rujna 1994.

VI. Za potrebne upute obratite se uredu DSHV u Subotici, Trg Lazara Nešića 1/x, ili na telefon: 51-348 svakog radnog dana od 9 do 13 sati.

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - glavni i odgovorni urednik dipl. iur. Branko Melvinger; izdaje: DSHV, 24.000 Subotica, Trg Lazara Nešića 1/x; tel./fax: (99381-24), (024) 51-348; žiro račun: 46600-671-1-9027 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. »Glas ravnice« izlazi 15. u mjesecu. Godišnja pretplata je u protivrijednosti 5 DEM, za inozemstvo 30 DEM; cjenik oglasnog prostora: cijela strana 100 DEM, pojedinačni mali oglasi 1 DEM do 25 riječi, svaka daljnja riječ 0,10 DEM. Tisak »Globus«, Subotica